

- досадашња сазнања указују на потребу наставка геолошких истраживања у циљу бољег геолошког познавања Републике Српске. Потребно је унаприједити научно-истраживачки рад у минерално-сировинској области кроз институционално јачање установа које се баве минералним ресурсима;
- због застарјеле технологије у експлоатацији минералних сировина, јављају се велики губици у корисној материји. Развојем нових технологија у производњи и преради омогућило би се коришћење и раније неинтересантних ресурса;
- активности везане за експлоатацију минералних ресурса доводе до девастације тих подручја,
- после завршене експлоатације потребно је те просторе рекултивисати у циљу санације деградираних површина;
- разматрање могућности активирања концесионих накнада на територији јединица локалне самоуправе гдје се врши експлоатација руде.

Експлоатација минералних ресурса представља поступак коришћења дијела територије неких јединица локалне самоуправе, с великим утицајем на њихов простор и животну средину. Због тога посебним мјерама треба омогућити накнаду јединици локалне самоуправе за штете и губитке који могу да настану експлоатацијом минералних сировина (рудна рента). За сва напуштена експлоатациона поља потребно је наћи најповољније рјешење њихове санације, што подразумева израду одговарајућих пројеката санације који ће тим просторима дати нов квалитет у еколошком, визуелном и вишеструко корисном погледу. На експлоатационом пољу на којем се обављају рударски радови потребно је у складу са рударским пројектима, већ у току експлоатације проводити постепену санацију терена и биолошком рекултивацијом вршити визуелно прилагођавање простору.

Развој и заштита биодиверзитета

Оцјена стања и проблеми

Еколошка хетерогеност простора Републике Српске, геоморфолошка и хидролошка разноликост, специфична геолошка прошлост, те разноликост еко-климе условили су и посебно богат живи свијет. Преко 450 врста и подврста васкуларних биљака карактеришу се одређеним степеном ендемичности, што флору Републике Српске (и цијеле Босне и Херцеговине) чини једном од посебних и јединствених у Европи. Према неким научним процјенама у БиХ се налази више од 15% ендемичне флоре и фауне.

Биодиверзитет се одликује високим степеном различитости, што, с обзиром на површину Републике Српске, представља изузетно богатство. Разноликост врста исказана је кроз диверзитет еко-система, биљака, животиња, гљива и лишајева, те одређених скупина прокариота.

Богатство разноврсности станишта на територији Републике Српске потврђују и подаци везани за *CORINE land cover* програм типизације и анализе разноврсности станишта који је урадила Агенције за животну средину Европске комисије у Копенхагену. Подаци показују да је на територији Републике Српске могуће разликовати 28 (БиХ 31 класа), од укупно 44 класе трећег нивоа *CORINE Land Cover Nomenclature* регистроване на територији цијеле Европе.

На територији цијеле БиХ (РС и ФБиХ) регистрована су чак 252 еко-система који изграђују 11 биома. То су: медитерански, суб-медитерански, медитеранско-монтани, брдски (монтани), панонски, перипанонски, горски, претпланински, планински, реликтних борових шума, рефугијално-реликтних

лишћарско-листопадних шума и мочварни. Високом степену биодиверзитета Републике Српске додатно доприноси и разноврсна климазонална вегетација укључујући и велики број екстразоналних, интразоналних и азоналних еко-система, као што су влажна станишта, тресаве, слатине и пијескови.

Бројност и разноврсност флоре и фауне Републике Српске је врло висока, али је велик број врста, како биљних тако и животињских, угрожен. Дивље врсте и подврсте које су угрожене или ријетке штите се као строго заштићене врсте, заштићене врсте и заштићене завичајно одомаћене врсте. Основа за заштиту врста су Црвена књига и Црвена листа заштићених врста. Црвеном листом заштићених врста флоре и фауне Републике Српске заштићено је 818 врста васкуларне флоре, 304 врста птица, 46 врста риба, двије врсте ријечних змијуљица, 57 врста сисара, 20 врста водоземаца, 25 врста гмизаваца, 273 врсте инсеката и 35 врста потцарства „Metazoa“.

Основни проблеми, када је ријеч о биодиверзитету Републике Српске, јесу: прекомјерна експлоатација ресурса (специјског и еко-системског диверзитета), губитак биодиверзитета услед дјеловања антропогеног фактора, инвазивне врсте, загађење, лов и криволов, ишчезавање и нестанак значајног броја биљних и животињских врста, неодрживо кориштење ресурса које доводи до девастације, деструкције и деградације еко-система, непостојање адекватних мјера и идентификованих методологија за развој ефикасног система за заштиту биолошке и предиионе разноврсности, непостојање система мониторинга, тј. организованог прикупљања података о просторној и временској организацији укупне биолошке и предиионе разноврсности и њиховој хетерогености у погледу научног и стручног нивоа, те ниска еколошка свијест код грађана.

Оперативни циљеви и концепција просторног развоја и заштите биодиверзитета

Основни циљ је **предузимање активности на ефикасном очувању и заштити генетског, специјског и екосистемског диверзитета.**

Оперативни циљеви су:

- смањење губитка биодиверзитета Републике Српске (односно БиХ);
- успостављање јединственог информационог система за све компоненте очувања, заштите и одрживог коришћења биодиверзитета Републике Српске;
- увећање бројности популација ријетких и угрожених врста и реинтродукција ишчезлих;
- заштита биодиверзитета и геодиверзитета Републике Српске кроз успостављање и јачање институционалног оквира за реализацију ефикасних мјера заштите природе;
- усаглашавање развојних планова и политика коришћења природних ресурса са стратегијом и плановима очувања биодиверзитета;
- укључивање у међународне програме и прихватање међународних правних инструмената у области очувања биодиверзитета и природних вриједности.

БиХ је потписница Конвенције УН о биодиверзитету и у обавези је да изврши адаптацију постојећих, односно да донесе нове стратегије, планове, програме који ће се односити, између осталог, и на обавезе које земља чланица има према Конвенцији. Циљ је очување биолошке разноврсности, одрживо коришћење компонената биолошке разноврсности и праведна расподела добробити из коришћења генетских извора. Директива о заштити природних станишта дивље флоре и фауне или тзв. Директива о стаништима (92/43 ЕЕЗ) и заштити дивљих птица (ЕЕЗ79/409) представља најважнији законодавни оквир за заштиту биодиверзитета, а која има и веома значајан утицај на шуме, шумска станишта и шумске врсте, па тиме има за циљ формирање кохерентне европске мреже заштићених подручја NATURA2000.

Развој и заштита биодиверзитета засниваће се на сљедећој **концепцији**:

- израда Националне стратегије одрживог коришћења природних ресурса и добара (ниво БиХ) и Стратегије очувања биодиверзитета на нивоу Републике Српске допринијеће сагледавању стања и дефинисању приоритетних активности на заштити биодиверзитета;
- заштиту биодиверзитета је потребно концепирати кроз заштиту појединачних дивљих биљних и животињских врста, а основу за заштиту врста представљаће Црвена књига и Црвена листа заштићених врста;
- идентификација подручја која представљају станишта од међународног значаја за поједине таксоне, васкуларне биљке, птице и дневне лептире: међународно значајна биљна подручја – ботанички значајна подручја (IPA), међународно значајна подручја за птице (IBA), међународно значајна станишта – одабрана подручја за дневне лептире (PBA);
- у циљу заштите станишта успоставити националну еколошку мрежу и извршити евиденцију подручја за европске еколошке мреже NATURA2000 и EMERALD које обухватају подручја важна за очување врста и типова станишта угрожених на европском нивоу;
- процјена актуелних секторских стратегија, политика, стандарда и праксе релевантних за биодиверзитет и препорука за интеграцију принципа очувања биодиверзитета у просторним и урбанистичким плановима.

Подручја карактеристичне флоре и фауне

Оцјена стања и проблеми

Флора, фауна и фунгија Републике Српске убрајају се у најразноликије у читавој Европи. На простору Републике Српске живи око 3.300 биљних и животињских врста које су значајне заоптимално функционисање еко-система, као и за живот људи. Број биљних и животињских врста угрожен је различитим негативним утицајима, директним уништавањем путем претјеране експлоатације (неконтролисана сјеча шума, лов, неконтролисано сакупљање љековитих биљака и сл.), те загађивањем животне средине и екоцидом природних еко-система (станишта и биоценоза). Све ово намеће потребу да се приступи заштити и унапређењу природе на нов начин. Потребно је убрзати обнову природних еко-система антропогеном ревитализацијом, тј. планским и систематским дјеловањем човјека.

Вегетација је озбиљно угрожена на брдско-планинском простору, гдје настају антропогене пустиње, те дуж обала ријека, гдје егзистира поплавна вегетација, као и тамо гдје се развија агропроизводња и урбанизација. Дуж већине ријека готово је потпуно уништена поплавна вегетација (јоха, врба и топола), затим мочварна и барска вегетација (трска, рогоз, водени орашак, лопоч, локвањ). На тај начин ријеке и језера губе животне залихе за многе организме. Овом деструкцијом водени еко-системи постају рањиви и крајње осјетљиви на разноврсно загађење, јер су изгубили вегетацијски биофилтер, а вода постаје непогодна за пиће, повећава се процес аутрофизације, те појава „цвјетање воде“ од присуства алги. Вегетација се снажно деградира и уништава и на травњачким еко-системима (ливадама и пашњацима), што наноси штету у агропроизводњи и изазива појаву голети, нарочито на стрмим теренима.

Проблеми су:

- прекомјерна и неконтролисана експлоатација биљних и животињских врста;

- непридржавање прописаних режима;
- недовољно истражен биљни и животињски свијет на територији Републике Српске, тј. није позната бројност већине биљних и животињских врста;
- уништавање биљних и животињских врста различитим негативним утицајима;
- загађивање животне средине;
- уништавање вегетације усљед развоја агропроизводње и урбанизације;
- недовољна улагања у овај сектор.

Оперативни циљеви и концепција просторног развоја подручја карактеристичне флоре и фауне

Основни циљ је неопходност идентификације и категоризације станишта и еко-система на хоризонталном и вертикалном профилу Републике Српске.

Оперативни циљеви су:

- заштита карактеристичних представника појединих еко-система и изразитих биогеографских подручја, односно појединих типова предјела;
- израда Књиге флоре Републике Српске, Књиге фауне Републике Српске и Књиге гљива Републике Српске. Ови документи су основни за доношење било каквих програма одрживе употребе биолошких ресурса;
- израда функционалне базе података о биолошкој и геолошкој разноликости, као и другим релевантним атрибутима подручја карактеристичне флоре и фауне и њихова дигитализација и интерпретација у форми ГИС мапа.

Концепција заштите подразумијева укључивање досадашњих сазнања о разноврсности флоре и фауне Републике Српске, те реализацију намјенских пројеката који ће омогућити адекватну евалуацију подручја карактеристичне флоре и фауне.

Концепција развоја подручја карактеристичне флоре и фауне заснована је на сљедећем:

- природно вриједни простори третирају се као потенцијали за развој;
- подручја у којима постоји карактеристична флора, фауна и подручја са изразитим биодиверзитетом треба да буду сачувана у затеченом стању или унапријеђена;
- за сваку заштићену, проређену и угрожену врсту просторним и урбанистичким плановима неопходно је утврдити подручје и режим заштите еко-система у коме се налази. У просторним и урбанистичким плановима неопходно је предвидјети режиме заштите у подручјима гдје се налазе заштићена природна добра, на основу услова надлежних служби;
- подручја посебних природних љепота и карактеристични регијски предјели треба да буду сачувани у изворном облику;
- у току планског периода посебну пажњу посветити заштити и очувању локалитета значајних ендемских врста, од којих је најзначајнија Панчићева оморика *Picea omorika* (Serbian Spruce) која се налази у општинама Вишеград, Сребреница, Фоча, Рогатица, Чајниче и Милићи.
- приступити заштити јединственог природног феномена који се јавља на ријеци Укрини-„цвјетање Укрине“ (општине Дервента и Прњавор).

Потребно је убрзати обнову природних еко-система антропогеном ревитализацијом, тј. планским и систематским дјеловањем човјека. У том смислу потребно је израдити научне основе и пројекте у циљу истраживања подручја карактеристичне флоре и фауне. Како би концепција била успјешна, неопходно је успостављање базе података о биолошкој и геолошкој разноликости Републике Српске.

Заштита и очување заштићених природних добара

Оцјена стања и проблеми

У Републици Српској је тренутно под заштитом само 0,9% територије Републике, тј. 22.153,48 ха. Заштићено је 15 природних добара: четири резервата природе, два национална парка, осам споменика природе и једно подручје за управљање ресурсима. Једно подручје (мочварни комплекс Бардача – 3.500 ха) уписано је у листу Рамсарских подручја и ИВА листу (Important Bird Areas). Поред Националних паркова Козара и Сутјеска који су чланови EUROPARC федерације, ниједно природно добро Републике Српске није уписано у Свјетску листу заштићеног природног и културног наслеђа (UNESCO), нити у МАВ листу („Човјек и биосфера“). У току 2013. се ради на припреми приједлога EMERALD подручја кроз пројекат „Подршка имплементацији спровођења Директиве о птицама и Директиве о стаништима“ који финансира Европска Комисија. У оквиру IUCN пројекта „Заштита биодиверзитета поплавних низија ријеке Саве“ издвојено је и 12 IUCN подручја за очување биодиверзитета ријеке Саве.

Заштита природног наслеђа захтијева успостављање ефикаснијег система дугорочне заштите највреднијих и најзначајнијих природних подручја која се одликују високим степеном биолошке разноликости, а у складу са савременим еколошким критеријумима и стандардима Европске уније. Тренутно стање заштићених подручја је проблематично будући да се налазе под веома наглашеним антропогеним утицајем.

Основни проблеми у домену заштите природе и природних добара везани су за:

- неспровођење и непознавање важећих прописа од стране становништва и локалне самоуправе, стручних установа и институција;
- прекомјерно коришћење природних ресурса у оквиру заштићених подручја;
- неименовање управљача и непостојање Планова управљања за већину заштићених подручја;
- слабу покривеност планском и урбанистичком документацијом;
- мали проценат природних добара стављених под заштиту;
- непридржавање установљених мјера и режима заштите у заштићеним подручјима;
- мијењање услова станишта и уништавање природних еко-система усљед различитих облика антропогеног утицаја;
- недовољну примјену адекватних економских и финансијских инструмената за заштиту природе и управљање заштићеним подручјима.

Република Српска се одликује разноликошћу природних вриједности. На овом простору постоји и читав низ природних добара на које је човјек својом акцијом утицао, уклапао их у урбане просторе, а да им није одузета основна вриједност. Поред прашума (Перућица, Лом и Јањ) којих на тако малом простору има више него било гдје у Европи, ту су и природне вриједности које је човјек стварао и његовао у урбаним зонама (паркови, алеје, вјештачка језера), од којих неке својим особинама заслужују да буду заштићене.

Оперативни циљеви и концепција заштите и очувања заштићених природних добара

Основни циљ заштите и очувања заштићених природних добара може се дефинисати као **максимална заштита и очување природних добара и задржавање свих вриједности у циљу одрживог развоја – почев од квалитета ваздуха и вода, биљног покривача, фауне, до глобалне заштите предјела и области, те очување природних подручја кроз активности, програме и пројекте очувања биодиверзитета и заштићених природних добара.**

Оперативни циљеви су:

- стављање под правну и стварну заштиту 15 до 20 процената укупне површине Републике Српске до 2025, као и да се природне вриједности штите заједно са културним добрима, тј. да се оствари принцип интегралне заштите простора;
- израда комплетне легислативе и критеријума за заштиту природног наслеђа на основу IUCN критеријума и европских директива и међународних конвенција;
- успостављање националне еколошке мреже и идентификација подручја за европску еколошку мрежу;
- развијање информативног система у области заштите природног наслеђа (глобални приступ) и успостављање ефикасног система мониторинга;
- израда планова газдовања заштићеним објектима/подручјима природе са посебним освртом на развој туризма и начина одрживог коришћења подручја;
- едукација стручњака, управљача, власника и корисника културних добара у природно вриједним амбијенталним цјелинама;
- унапређење система финансирања заштите природе и управљања заштићеним подручјима;
- развој еколошких мрежа NATURA2000 (која обухвата подручја важна за очување врста и типова станишта угрожених на европском нивоу и заштићених на основу Директиве о птицама и Директиве о стаништима), EMERALD (конвенције о очувању европске дивље флоре и фауне и природних станишта).

Основна **концепција** заштите природних добара и биодиверзитета заснива се на повећању укупне површине под заштитом, њиховом сагледавању у оквиру еколошке мреже Републике Српске, идентификацији подручја за европске еколошке мреже NATURA2000 и EMERALD, и изградњи ефикасног система управљања подручјима која су обухваћена наведеним мрежама. Оно што се сматра оптималним када је природа Републике Српске у питању јесте стављање под правну заштиту 15 – 20% укупне површине до 2025. јер потенцијали постоје, а ово је дефинисано и у документима NEAP-а.

Значајно је навести да је почетком 2012. године од стране Свјетског фонда за заштиту природе (WWF) започео пројект “Паркови Динарског лука” којим је покренута иницијатива увезивања заштићених подручја Словеније, Хрватске, Босне и Херцеговине, Србије, Црне Горе, Македоније и Албаније, са циљем стварања савеза паркова природе и националних паркова на подручју Динарског лука. У том смислу Република Српска је дио система заштите динарских планина и увезивања заштићених паркова у сарадњи са Федерацијом БиХ и Републиком Црном Гором.

За функционисање заштите природе неопходно је да се у што краћем временском периоду након доношења новог Закона о заштити природе донесу и одговарајући подзаконски акти попут правилника који регулишу поступак и критеријуме за вредновање заштићених природних добара на основу којих се врши категоризација која је заснована на критеријумима IUCN-а, стручни надзор, режим заштите, права и обавезе власника заштићених природних добара, као и други неопходни правилници који покривају ову проблематику.

Један од врло важних предуслова за јачање мреже постојећих, односно проширења мреже заштићених подручја у Републици Српској, јесте и осигурање мјера и услова за одрживо финансирање националних паркова који су на територији Републике Српске, али и других заштићених подручја.

За све објекте и радове у подручјима заштићених природних добара обавезна је израда анализе утицаја на животну средину. У заштићеним природним добрима изградња и уређење могу се вршити

искључиво у складу са циљевима и мјерама заштите који су утврђени правним актима, просторним плановима подручја посебне намјене и програмима заштите и развоја. У подручјима која су у рангу заштићених природних добара (строги природни резервати, посебни резервати природе, национални паркови) строго се забрањује свака активност која угрожава статус заштите. Евентуалне потребе Републике или јединице локалне самоуправе за изградњом туристичког, меморијалног, инфраструктурног или енергетског објекта, као и објекта у функцији заштите природног добра, пољопривреде или шумарства, могу се одобрити искључиво на основу сагласности републичке службе за заштиту природе и министарства надлежног за просторно уређење, уз посебну пажњу о уређењу предјела. Посебно када је ријеч о ријекама Сутјеска, Плива, Угар, Бистрица узводно до Миљевине, евентуалној одлуци о изградњи нових малих хидро-електрана треба приступити са изузетном пажњом ради очувања природних вриједности, односно уз сагласност и контролу надлежне службе заштите природе. На подручјима која су предложена за заштиту као природна добра, изградња, уређење и коришћење до доношења одлуке о заштити може се вршити само на основу одговарајућих планова и на основу претходно извршене валоризације природних вриједности и анализе утицаја на животну средину – уколико се ради о објектима и радовима који битно мијењају карактеристике средине.

Према класификацији и приједлогу Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа РС планира се заштита укупно (320) подручја, и то: посебних резервата природе (6), националних паркова (8), споменика природе (187), подручја управљања стаништем (41), заштићених природних пејзажа (18), паркова природе (42), парк шума (18) и подручја обликоване природе (1).

Овим планом предвиђено је и формирање Резервата биосфере Дрина који захвата дијелове територије Републике Српске, односно БиХ и Србије. Заштићено подручје на страни Републике Српске и БиХ укључено у овај резерват био би Национални парк „Дрина“ на подручју Сребренице и чинио би уже подручје. У тампон зону и спољашње прелазно подручје били би укључени дијелови општина Вишеград и Рогатица. На територији Републике Српске предвиђена површина под заштитом је 626 км². За Републику Српску је значајно и прекогранично заштићено подручје Резерват биосфере Тара, у чији би састав ушло: подручје НП „Сутјеска“ са планираним проширењем, планирани НП „Кањон Таре и Љубишња“ у Републици Српској, те НП „Дурмитор“ и Парк природе „Пива“ у Републици Црној Гори, за који је 2010. године израђена Студија изводљивости о успостављању прекограничног заштићеног подручја „Дурмитор-Кањон Таре-Сутјеска“.

План заштите природних добара обухвата клисуре и кањоне ријека Врбас и Сутјеске које су због изражених природних карактеристика предложене за заштиту још 1955. године Рјешењем Завода за заштиту споменика културе и природних ријеткости из Сарајева (Завод за заштиту споменика културе БиХ). На овим подручјима налази се изобиље природних ријеткости (биљне и животињске врсте, геолошки, геоморфолошки и други споменици природе). Стога, у поступку доношења одлука о начину кориштења природног добра планираног за заштиту неопходно је уважавање детаљних и концизних анализа потенцијалних захвата у простору које ће се у потпуности темељити и ускладити са важећим прописима, званичним ставом релевантних институција, односно закључцима проистеклим на основу вишегодишњих истраживања и валоризације подручја која имају биолошку, геолошку, екосистемску или передиону вриједност.

У планском периоду и даље остају заштићене оне просторне цјелине које су сада у статусу заштићених (табела 3). Планира се повећање укупне површине под заштитом кроз проглашење нових заштићених подручја (табеле 4 и 5), према приједлогу Завода за заштиту културно-историјског

и природног наслеђа. Према листи подручја планираних за заштиту, коју је доставио Завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа, планина Трескавица са кањоном Бистрице је из категорије националних паркова пребачена у категорију парк природе.

Потребно је одредити референтне институције у области заштите природе за укупну или појединачну заштиту природних добара. То подразумева израду комплетне документације за свако добро, критеријума за њихову категоризацију и успостављање регистра заштићених природних добара, као и мониторинг. Референтне институције треба да имају ексклузивно право за издавање еколошких сертификата у области привреде и просторног планирања, да би се спријечило даље нестајање угрожених природних вриједности.

Таб.3. Попис заштићених подручја до октобра 2013. године³⁴

Назив и категорија	Категорија IUCN	Површина (ха)	Општина (град)	Управљач	Врста заштите	Акт о заштити
Строги природни резерват „Прашума Јањ“	Ia	295	Шипово	ШГ „Горица“	Трајна заштита	Одлука о заштити Строгог природног резервата „Прашума Јањ“ (СГ РС бр. 123/12)
Строги природни резерват „Прашума Лом“	Ia	297,82	Петровац и Источни Дрвар	ШГ „Оштрељ-Дринић“	Трајна заштита	Одлука о заштити Строгог природног резервата „Прашума Лом“ (СГ РС бр. 39/13)
Посебни резерват природе „Лисина“ *	Ib	560,64	Мркоњић Град	ШГ „Лисина“	Претходна заштита	Рјешење о претходној заштити Посебног резервата природе „Лисина“ (СГ РС бр. 85/11)
Посебни резерват природе „Громижељ“*	Ib	831,33	Бијељина	Удр. грађана „Громижељ“	Претходна заштита	Рјешење о претходној заштити Посебног резервата природе „Громижељ“ (СГ РС бр. 81/11)
Национални парк „Сутјеска“	II	16.052,34	Фоча, Гацко, Калиновик	ЈУ „НП Сутјеска“	Трајна заштита	Закон о Националном парку „Сутјеска“ (СГ РС бр. 121/12)
Национални парк „Козара“	II	3.907,54	Приједор, Градишка, Коз. Дубица	ЈУ „НП Козара“	Трајна заштита	Закон о Националном парку „Козара“ (СГ РС бр. 121/12)
Споменик природе „Пећина Љубачево“	III	45,45	Бањалука	Град Бањалука	Трајна заштита	Одлука о заштити Споменика природе пећина Љубачево (СГ РС бр. 36/08)
Споменик природе „Пећина Орловача“	III	27,01	Пале	Културни центар Пале	Трајна заштита	Одлука о заштити Споменика природе пећина Орловача (СГ РС бр. 117/11)
Споменик природе „Жута буква“	III	0,5	Котор Варош	Еко-етно село "Жута буква"	Трајна заштита	Одлука о заштити Споменика природе Жута буква (СГ РС бр. 30/12)
Споменик природе „Пећина Растуша“	III	11,39	Теслић	Општина Теслић	Трајна заштита	Одлука о заштити Споменика природе пећина Растуша (СГ РС

³⁴ Подаци добијени од Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске, а при картографском приказу коришћени подаци интернет странице Републичког завода за заштиту културно-историјског и природног наслеђа Републике Српске (www.nasljeđe.org).

						бр. 87/12)
Споменик природе „Јама Ледана"	III	28,26	Рибник	Општина Рибник	Трајна заштита	Одлука о заштити Споменика природе јама Ледана (СГ РС бр. 93/12)
Споменик природе „Ваганска пећина"	III	12	Шипово	Општина Шипово	Трајна заштита	Одлука о заштити Споменика природе Ваганска пећина (СГ РС бр. 21/13)
Споменик природе „Пећина Ђатло"	III	43,42	Билећа, Гацко	Општина Билећа и општина Гацко	Трајна заштита	Одлука о заштити Споменика природе пећина Ђатло (СГ РС бр. 35/13)
Споменик природе „Павлова пећина"	III	13,40	Требиње	Град Требиње	Трајна заштита	Одлука о заштити Споменика природе Павлова пећина (СГ РС бр. 50/13)
Подручје за управљање ресурсима „Универзитетски град"	VI	27,38	Бањалука	Институт за генетичке ресурсе	Трајна заштита	Рјешење о заштити Подручја за управљање ресурсима „Универзитетски град" (СГ РС бр. 53/12)

Таб.4. Попис подручја и објеката за које је израда стручних основа у току или је покренут поступак за проглашење заштите

Р.бр.	IUCN Класификација		НАЗИВ	ОПШТИНА	ПОВРШИНА (ха)
1а	Посебни резерват природе	Iб	Тишина	Шамац	32
2а	Национални парк	II	Дрина	Сребреница	6000
3а	Споменик природе	III	Пећина Кук	Калиновик	27,4
4а	Споменик природе	III	Пећина Мишарица	Бања Лука	3
5а	Споменик природе	III	Гирска пећина	Соколац	25,4
6а	Споменик природе	III	Пећина Ледењача	Фоча	19,2
7а	Споменик природе	III	Пећина под липом	Соколац	6,1
8а	Споменик природе	III	Пећина Бања Стијена	Рогатица	51,2
9а	Споменик природе	III	Велика пећина	Билећа	820,9
10а	Подручје управљања стаништем	IV	Попово Поље	Требиње	8700
11а	Подручје управљања стаништем	IV	Врело Вруљак	Требиње	2
12а	Заштићени природни пејзаж	V	Јаворина	Пале, Трново	11547
13а	Парк природе	V	Крупа на Врбасу	Бања Лука	1872
14а	Подручје обликоване природе	VI	Парк Младен Стојановић	Бања Лука	11

Таб. 5 Попис подручја планираних за успостављање заштите у планском периоду по IUCN класификацији

Р.бр	IUCN Класификација	Кат.	НАЗИВ	ОПШТИНА
Заштићено природно подручје				
	Посебни резерват природе			
1	Посебни резерват природе	Іб	Кањон Цврцке	Кнежево, Котор Варош
2	Посебни резерват природе	Іб	Буков До	Љубиње
3	Посебни резерват природе-орнитолошки	Іб	Санчани	Приједор
4	Посебни (геолошки) резерват природе	Іб	Говјештица, Бања Стијена и Кањон Праче	Рогатица и Пале
5	Посебни резерват природе	Іб	Бокшаница	Рогатица
Национални парк				
6	Национални парк	II	Проширење НП Дрина	Рогатица
7	Национални Парк	II	Орјен	Требиње
8	Национални Парк	II	Кањон Таре и Љубишња	Фоча
9	Национални Парк	II	Виторог	Шипово
10	Национални парк	II	Озрен	Добој, Петрово
11	Национални парк	II	НП Сутјеска- проширење ³⁵	Фоча, Гацко, Калиновик
12	Национални парк	II	НП Козара- проширење	Приједор, Градишка, Козарска Дубица
Споменик природе				
13	Споменик природе	III	Брекињевац - Просјенчени камен	Теслић
14	Споменик природе	III	Новаково Брдо	Теслић
15	Споменик природе	III	Кањон ријеке Дубоке-водопад Скакавац	Котор Варош
16	Споменик природе	III	Извор ријеке Сане	Мркоњић град и Рибник
Подручје управљања стаништем				
17	Подручје управљања стаништем	IV	Ријека Драгочај	Бања Лука
18	Подручје управљања стаништем	IV	Водоток и приобаље ријеке Врбас у градском подручју	Бања Лука
19	Подручје управљања стаништем	IV	Дабарско поље	Берковићи, Билећа
20	Подручје управљања стаништем	IV	Брегава	Берковићи
21	Подручје управљања стаништем	IV	Рача - Бијељина	Бијељина
22	Подручје управљања стаништем	IV	Шуме Сладуна	Бијељина
23	Подручје управљања стаништем	IV	Фатничко поље	Билећа
24	Подручје управљања стаништем	IV	кестенове шуме	Братунац
25	Подручје управљања стаништем	IV	Лијешће	Брод
26	Подручје управљања стаништем	IV	Патковача	Брод
27	Подручје управљања стаништем	IV	Гостиље Брдо	Вишеград
28	Подручје управљања стаништем	IV	Панчићева оморица-Столовлаш	Вишеград
29	Подручје управљања стаништем	IV	Панчићева оморица-Велики Столац (Б. Столац, Божуревац, Штуле)	Вишеград

³⁵ Планирано проширење НП Сутјеска заједно са НП Сутјеска и планираним НП Кањон Таре-Љубишње је у склопу прекограничног заштићеног подручја Резерват биосфере Тара, заједно са НП Дурмитор и ПП Пива у Црној Гори.

30	Подручје управљања стаништем	IV	Панчићева оморика-Тисовљак	Власеница
31	Подручје управљања стаништем	IV	Гатачко поље - дио	Гацко
32	Подручје управљања стаништем	IV	Горњи ток Неретве	Гацко
33	Подручје управљања стаништем	IV	Старача	Дервента
34	Подручје управљања стаништем	IV	Лончари	Доњи Жабар
35	Подручје управљања стаништем	IV	Природно плодиште пастрмке Улог	Калиновик
36	Подручје управљања стаништем	IV	кестенове шуме	Костајница
37	Подручје управљања стаништем	IV	Панчићева оморика-Тисовљак	Милићи
38	Подручје управљања стаништем	IV	Подрашничко поље	Мркоњић Град
39	Подручје управљања стаништем	IV	Рокин до	Рибник
40	Подручје управљања стаништем	IV	Брлошка планина- Пањак	Рогатица
41	Подручје управљања стаништем	IV	Плиштина -Игришник	Сребереница
42	Подручје управљања стаништем	IV	Стругови-Лука	Сребереница
43	Подручје управљања стаништем	IV	састојина тисе - Угодновићи	Теслић
44	Подручје управљања стаништем	IV	састојина ораха - Јотановићи	Теслић
45	Подручје управљања стаништем	IV	састојина божиковине - Тремушњача	Теслић
46	Подручје управљања стаништем	IV	Цјепава	Теслић
47	Подручје управљања стаништем	IV	Луке- природно мријестилиште пастрмке	Теслић
48	Подручје управљања стаништем	IV	Панчић оморика- планина Радомишља - Соколина	Фоча
49	Подручје управљања стаништем	IV	Тресетиште са маљовом брезом -Хан Крам	Хан Пијесак
50	Подручје управљања стаништем	IV	Панчићева оморика-Вијогор, Шахдани	Чајнице
51	Подручје управљања стаништем	IV	Тисово брдо - састојина Божиковине	Челинац
52	Подручје управљања стаништем	IV	Укрина	Дервента, Прњавор
53	Подручје управљања стаништем	IV	Клокотница	Добој, Петрово
54	Подручје управљања стаништем	IV	Горњи ток ријеке Зелени Јадар	Сребреница
Заштићени предиио				
	Заштићени природни предиио			
55	Заштићени природни предиио	V	Врбас- Тијесно	Бања Лука
56	Заштићени природни предиио	V	Подручје ријеке Дрине са Зворничким језером	Зворник
57	Заштићени природни предиио	V	Кањонски дио ријеке Зелени Јадар	Сребреница
58	Заштићени природни предиио	V	Црвањско, Улошко језеро са околином	Калиновик

59	Заштићени природни предиио	V	Влашић - Иломска клисура - Модро поље	Кнежево
60	Заштићени природни предиио	V	Ријечица Кремница	Прњавор
61	Заштићени природни предиио	V	Пискуша	Рибник
62	Заштићени природни предиио	V	Кањон Биоштице - извор и пећина	Соколац
63	Заштићени природни предиио	V	Усора - горњи ток	Теслић
64	Заштићени природни предиио	V	Гаврићи	Теслић
65	Заштићени природни предиио	V	Цицељ	Чајниче
66	Заштићени природни предиио	V	Кањон Угар-Врбас-Црна Ријека	Бања Лука, Кнежево, Мркоњић Град
67	Заштићени природни предиио	V	клисура Врбаса	Бања Лука, Мркоњић Град
68	Заштићени природни предиио	V	Касиндолска ријека	И. Ново Сарајево, И.Илиџа, Трново
69	Заштићени природни предиио	V	Требевић- кањон Миљацке	И. Н. Сарајево, И. Стари Град, Пале,Трново
70	Заштићени природни предиио	V	Плива, Јањ са резерватом Јањске отоке	Шипово, Језеро, Купрес
71	Заштићени природни предиио	V	Бардача,Доња долина	Србац, Градишка
Паркови природе				
72	Парк природе	V	Билећко језеро са околином	Билећа
73	Парк природе	V	Видуша	Билећа, Љубиње и Требиње
74	Парк природе	V	Бања Дворови са околином	Бијељина
75	Парк природе	V	Добрун - Рзав	Вишеград
76	Парк природе	V	Шумски комплекс око вишеградске бање	Вишеград
77	Парк природе	V	Ружина вода	Власеница
78	Парк природе	V	Језеро Клиње - Мушница	Гацко
79	Парк природе	V	Просара	Градишка
80	Парк природе	V	Преслица	Добој
81	Парк природе	V	Бања Слатина са околином	Лакташи
82	Парк природе	V	Бања Лакташи комплекс	Лакташи
83	Парк природе	V	Језеро Рјечица	Рудо
84	Парк природе	V	Шибови-Лисина-Балкана	Мркоњић Град
85	Парк природе	V	Бања Кулаши са околином	Прњавор
86	Парк природе	V	Бања Губер са околином	Сребереница
87	Парк природе	V	Сњеготина-Липље	Теслић
88	Парк природе	V	Бања Врућица са околином	Теслић
89	Парк природе	V	Требињска шума	Требиње
90	Парк природе	V	Забран-Ђехотина	Фоча
91	Парк природе	V	Чајниче	Чајниче
92	Парк природе	V	Рупска ријека	Челинац
93	Парк природе	V	Трескавица и кањон Бистрице	Калиновик, Трново, Фоча
94	Парк природе	V	Осмача-Тисовац-Чемерница	БЛ, Кнежево, Котор Варош,

				Мркоњић Град
95	Парк природе	V	Ријека Гомјеница	Бања Лука, Приједор
96	Парк природе	V	Парк природе - Старчевица	Бања Лука, Челинац
97	Парк природе	V	Мајевица	Бијељина, Лопаре, Угљевик, Зворник
98	Парк природе	V	Сава - Дрина	Бијељина, Брчко дистрикт
99	Парк природе	V	Бјеласница	Билећа, Гацко, Невесиње
100	Парк природе	V	Дрињача	Братунац, Милићи, Шековићи, Зворник
101	Парк природе	V	Вучијак	Брод, Модрича, Вукосавље
102	Парк природе	V	Виогор-Лим	Чајниче, Н.Горажде, Рогатица, Рудо, Вишеград
103	Парк природе	V	Дуге Њиве Требава	Добој, Модрича
104	Парк природе	V	Лелија	Фоча, Калиновик
105	Парк природе	V	Клековача Срнетица (Клековач а-Лом)	Петрова, Дрвар
106	Парк природе	V	Озрен-Буковик-Вучија Лука	Источни Стари Град, Пале, Соколац
107	Парк природе	V	Ријека Уна	Костајница, К.Дубица, Нови Град
108	Парк природе	V	Борја	Теслић, Котор Варош
109	Парк природе	V	Сана горњи ток	Мркоњић Град, Рибник
110	Парк природе	V	Вележ	Невесиње, Источни Мостар
111	Парк природе	V	Сана Доњи ток	Приједор, Нови Град, Оштра Лука
112	Парк природе	V	Романија	Пале, Соколац
Парк шуме				
113	Парк шума	VI	Ада на Врбасу	Бања Лука
114	Парк шума	VI	Траписти	Бања Лука
115	Парк шума	VI	Шибови са Сутурлијом	Бања Лука
116	Парк шума	VI	Збориште	Брод
117	Парк шума	VI	Подград	Братунац
118	Парк шума	VI	Бабино брдо	Дервента
119	Парк шума	VI	Виселац	Власеница
120	Парк шума	VI	Омар	Кнежево
121	Парк шума	VI	Рујика	Котор Варош
122	Парк шума	VI	Равни Кук	Купрес
123	Парк шума	VI	Зеленковац	Мркоњић Град
124	Парк шума	VI	Виојла	Петровац
125	Парк шума	VI	Борик	Прњавор
126	Парк шума	VI	Шуме букве на сави На Мотајици	Србац
127	Парк шума	VI	Вилине букве	Чајниче
128	Парк шума	VI	Шикаре - Опсјечко	Челинац
129	Парк шума	VI	Дубраве	Челинац
130	Парк шума	VI	Мотајица	Дервента, Прњавор, Србац